

הסדר ההעסקה של עובדים זרים בענף החקלאות

נייר מדיניות במסגרת סדנא מתקדמת בניתוח מדיניות, תשע"ה

ליאור בראון

ההסדר הנוכחי והשלכותיו

בענף החקלאות נפוצה תופעה של הפרת זכויות עובדים זרים – הפרה בולטת היא של תשלום שכר מינימום: ממוצע השכר של מאות עובדים שפנו לעמותת "קו לעובד" ב-2013 עמד על כ-70% משכר המינימום בחוק.

ההפרות הללו מתאפשרות, בין היתר, לאור הסדר ההעסקה הנוקשה:

- רשות האוכלוסין וההגירה מבצעת הקצאה של היתרי העסקה לחקלאים המעוניינים להעסיק עובדים זרים;
- עובד זר רשאי לעבוד אצל מעסיק רק בהינתן צימוד בין אשרת העבודה שלו לבין היתר ההעסקה של המעסיק;
- במידה ועובד רוצה להחליף מעסיק – היצע המעסיקים הפוטנציאליים העומד בפניו הוא חקלאים עימם הלשכה המתווכת עומדת בקשר, אשר הוקצו עבורם היתרי העסקה – וקיים ברשותם היתר לא מנוצל.

מצב זה מוביל למאות תלונות שנתיות המתקבלות בנושא מעבר מעסיק בקו טלפוני לעובדים זרים המופעל ע"י CIMI. סקר עדכני שבוצע על-ידי "קו לעובד" מלמד כי הסיבה השכיחה ביותר לאי מעבר מעסיק היא היעדר זמינות של מעסיק חלופי.

אז מה המנוף לשינוי?

הסדר אשר יביא להרחבת אפשרויות התעסוקה הפוטנציאליות מולן ניצבים העובדים צפוי להוביל ליצירת תחרותיות בין המעסיקים ולשיפור בתנאי ההעסקה (לאור פער בין הביקוש האמיתי לעובדים זרים לבין היקף היתרי ההעסקה).

ההסדר החלופי הנבחר

הקמת מאגר ארצי של היתרי העסקה פרטניים (עם סטטוס האיוש שלהם) שיהיה נגיש לשכות כוח האדם הפרטיות, ויתמוך בחיוב הלשכות לספק שלוש הצעות עבודה חלופיות לכל הפחות במידה ועובד פונה אליהן בבקשה להחלפת מעסיק.

בכך יש בכדי להגדיל את היצע המעסיקים הניצב בפועל מול העובדים ולעודד תחרותיות.

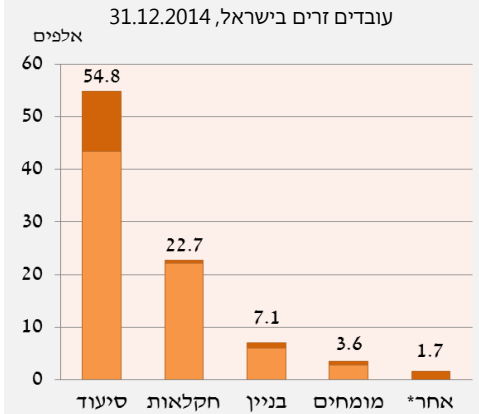

השיקולים בבחירת הסדר מיטבי

- השיפור בתנאי ההעסקה של העובדים הזרים.
- עידוד כניסת ישראלים לענף כתוצאה משיפור בכדאיות ההעסקה היחסית (לאור ייקור עלות ההעסקה של עובדים זרים).
- העלות המשקית של ההסדר, כאשר כל הסדר מוצע כרוך בהפחתת אמצעים שמטרתם ייקור העסקת זרים לשם עידוד כניסת ישראלים (בכדי להימנע מהשתת עלות כפולה על החקלאים).
- ישימות פוליטית נוכח התנגדות/תמיכה מצד שחקני מפתח, העיקריים שבהם הם רשות האוכלוסין וההגירה האמונה על הסדרת תעסוקת זרים, החקלאים, משרד האוצר ולשכות כוח האדם.
- השפעה על פיקוח גבולות ופיקוח על פעילות זרים בשוק העבודה.

רקע

בישראל מועסקים כ-90 אלף עובדים זרים – מתוכם כרבע עובדים מתאילנד המועסקים בענף החקלאות; אלו מהווים כ-44% מסך השכירים בענף.

* כולל את ענף התעשייה והשירותים, המסעדות, ועובדים לא חוקיים ללא היתר לענף מסוים. המקור: רשות האוכלוסין וההגירה (2015).

כחלק מהסכם בין ממשלת ישראל ותאילנד, ארגונים חוץ-ממשלתיים (CIMI, IOM) אחראים על תהליך גיוס העובדים וביצוע התאמה ראשונית בין עובדים לחקלאים. עם ההגעה לישראל, העובדים מועסקים על ידי החקלאים, כאשר לשכות כוח אדם פרטיות משמשות כמתווכות.

העובדים זכאים לזכויות סוציאליות ותנאי מחיה מתוקף חוקי העבודה וחוק עובדים זרים תשנ"א-1991.